

ЗАМАН

ГАЗЕТ 1924 ЖЫЛДАН
БЕРИ ЧЫГАДЫ

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ
Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

БАГЪАСЫ
ЗСОМДУ

ЭНЕРГЕТИКА

Саугъала алып къууангандыла

«Каббалкнерго» ачыкъ акционер обществода «Золотая опора» деген жыл сайын болуучу конкурда хоррапталыны саугъала къууанчы халда ётдорюргенди. Белгилесича, ол сайлау РФ-ни промышленность эм энергетика министрствосуну къошулуу бла «ЕОС Россия»-РАО-ну махсус Конкурсу болумларына тийишлиликде «Каббалкнерго»-дан электроток алып, аны бек иги хайырланган предпритияла тохташдырылгандыла. Алапы айыргъанда эки жанлы келишим къылай топтурулганына, организация

(предпрития) этилген жумуш ючюн аханы заманында, бир халда берил турганына, электронконо къораттыла тийишли контрольдук, зепт жюрютю болганына эс бурулды. Озган жылдача, сайлау ётюр номинацияда бардырылганды. Промышленность предпритияла, бюджетни эсебинден жалчытылган предпритияла, гиче бизнес-ни предпритиялары, эл мюлк предпритияла. Конкурса къатышханна жанлы тобешууда «Межрегиональная распределительная

сетевая компания Северного Кавказа («МРСК» СК)» ачыкъ акционер обществовуну Къабарты-Малкъар филиалыны директору Юрий Губжово ёслешкенди. Компания 2007 жылы къылай бошганыны юсюнден къыска билдиргенден сора, ол РФ-ны промышленность эм энергетика министрствосуну къошулуу бла «ЕОС Россия»-РАО-ну правленияны председатели А.Чубайсны апарындан келген конкурса хоррапталыны алгышлайу кабылганы окупандыла.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Нальчикде Россейни биринчилиги бардырылганды

Къабарты-Малкъарда ючюнчи ичинде 25 жыллары толмагъан жаш адамлары арасында Россейни бардырылганды. Анга къыраланы битеу Федералъны округларында 750 спортчу къатышханды. Бизни республикада Олимпиада оюнулары тизмесине кирген спортчу торлюксонден былай бийик даражалы эришюле биринчи керё бардырылады. Аны ачылеууну алапы битеу дунияда белгиле адамла, ол санда Олимпиада оюнулары тодыз керё чемпиону Ирина Родицина, Россейни дзюдодан федерациясына таматасыны орунбасары, Президент Владимир Путинни тренери Анатолий Рахлин эм башкала къатышхандыла.

Биринчилиги ача, КъМР-ни Президентини административиясыны башчысы, КъМР-ни дзюдодан федерациясыны башчысы Альберт Кажаров Россейни дзюдодан эришюлерини бардырыртыла Къабарты-Малкъарны сайлаулары ючюн ыразылыгын билдиргенди. Айтылхакъ спортчу Ирина Родицина белгилегенге керё, алгын битеу дунияны неда Европаны чемпиону деген атдан эс Совет Союзун чемпиону деген атын алган къызын эди.

Ахыры 4-чи бетдеди.

Къарачай-Черкесден, Къабарты-Малкъардан билдириуле

Элlege - жангы автобуслар
Нальчик шахар округуну администрациясы озган кондеди бир неча жагы автобусу сатып алганды. Ала республиканы тау маршрутларында жюрюрюкюле. Ол ахшы иш КъМР-ни Президентини Арсен Канковичу буюруу бла этилгенди. Алапы бла ашахарыбгъа калгенге, элlege кетгенге къайгырынуу аурулгуну бир кесеги кетерилликти. «Нальчик-Булуны», «Нальчик-Тёбен-Чегем» маршрутлагъа «ПАЗ» маркалы автобуслардан алтыс салынгандыла. Ала алгын болуучу маррада, тохташдырылган болжалда жюрюрюкюле. Транспортниклени дагыды бир зат къуандыргъанды. Жагы автобуслар жердеде хайырландырылгандыла, сынауладан ётдюрюлгенди. Алай бла пассажирлеге та бол-

лукъду, къоркыуусулукъ да жалчытылкъыды. **КЪАБДАЙЛАНЫ Н.**
Суддан ток алыу ёзенлеге жарыкъ келтирилди
«экинчи жашоу»
Учулдан ёзенде ишленген гидроэлектростанцияда оборудование эски болуп, модернизация этерге ахка жетишмей, суддан ток алыу тыйылып тура эди. Энди ол объект «ГидроОГК» компанияны илгине берилгенди. Алай бла Улуу Къарачай гидроэлектростанцияга «экинчи жашоу» берирге он чакъыганды.
Учулданла суну кючу улуу болганы ючюн гидроэлектростанцияга инвестиция этюун хайыры барды, - деди «ГидроОГК» компанияны Къарачай-Черкесде филиалыны директоруну эа-меститали Евгений Полков. Ошаконда да гидроэлектростанцияны ишлеп башлау, талай жыл мындан ал-

гъа къурулушуну бузатып койгъан эдиле. Бу объектни аварьга республиканы ахчасы болмай, аны да «ГидроОГК» компанияны илгине бергенди.

Ветеранлагъа улуу хурмет этилликди

Элбрус районда совет халкыны Улуу Ата журт урушда Хоррамыны 63-жылгын белгилерге къыстау хазырландыла. Администрацияны башчысыны бегими бла эки комитет къуралганды, къуачылы ишлени планы да къабыл этилгенди. Бусагъатда урушка къатышханланы, анда сакъат болганынны тизмелери тозетиле туралды, ары киргенлени барысына да саугъала берилликди. Андан сора да, Ата журту къоруулай жанлары бергенлени эсгертимелери тап халгъа келтириле туралды, битеу элlege да ветеранлагына хурметлеуно программалары хазыр этилгенди. Уруш ветеранлары, тылда ишленгенге бла да тобешуиле, тематика ингириле, окуучуларны конференцияларын бардырыртыла белгиленди. Патриот жырлары «Ата журтум махтау салам» деген конкурсу, «Саула шагъатлы эдиле» деген ингири, «Уруш халкыны ташла эсте тутарды»

ла», «Къабарты-Малкъар тыл бла фронт» деген керимюле-экспозицияла да ол кюнге аталып бардырылкъыдыла.

Аталаны Москвага чакъырадыла

Москвда аталаны форуму бардырылкъыды, ары КъМР-ден 2 эр киши барлыкдыла. Къабан району башчысы Къазимиланы Хусейн 5 сыйбани тасыды. Къонш-тирле айтханды, ол ата бурчун айрымалы тындырады. Аны ючюн Къазий улуун Москвага чакъырадыла. Аны бла берге аталаны форумуна Черкесканы имамзавонда ишленген Игорь Мушта да барлыкдыла. Аны да 5 сыйбани барды. Ол бек юлголюно ишчиге саналды, сыйбирини аруу къылыкълеси ёсюрди.

Аталаны форумуна КъМР-ни вице-президенти Вера Молдованова да барлыкдыла эм Москвда КъМР-ни фишируларыны атларындан форуму ишине къатышырыкъыды.

Америкадан устас келгенди

КъМР-ни Эркин-Шахар элинде органлан аграрный лицейде АБШ-дан келген устас дурс бергенди. Джон Гибс Висконсин штаты аграрный колледжинде ишлейди. Арт жыллада ол, тыш къраллагъа барып, дурсле береди. Бу жол кезиу Россейге жетгенди. Сау ыймакыны ичинде Гибс эркиншахарчылыны эл мюлке юйретип турганды. Америкадан устас айтханды, КъМР-де студентлеге иги билим бериледи, адимлярыбиз да иги халылы болганыларна къонакъ биеюргенди.

Минги тау ючюн кол кётюр
Алай ат бла республикада бардырылган акцияны чекеринде Тырауда «Тоур» деген шахар стадионда къуачылы иш бардырылганды. Аны Элбрус району культура эм билим берги упрвлениялары къурагандыла. Анга школуну, району эм шахарны башчылары, жамауат биргиуени келечилери эм башкала къатышхандыла. Жыйылганылары алларында Элбрус муниципальный району жер-жерли сар-

Хурметли окуучула!

2008 жылыны экинчи жарымына жазылу кампания башланганды. «Заман» газетте сиз связны къайсы почта ёлгомонде да жазы — лыргъа болуксуз. Жазылу — ну алты айгъа багъасы — 356 сом 10 капекиди. Бизни индексибиз - 51532

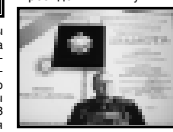
Саугъала

Жигитлиги унутулмагъанды

Мақытланы Исхакъны жашы Магометни урушка къылай къатышханыны, жигитлик этил ёлгенни юсюнден да «Заман» газет бир неча керё жазганды. Аны юсюнден дагыда 1943 жылда «Комсомольская правда» газетни корреспондентти Михаил Ильянскикийни улуу статьясы да басылганды. Мындан ала да Карелияны Парламентини председатели Левин Магометни къарындашы белгиле малкъар поэт Мақытланы Сафарга письмо жибергенди. Анда былай жазылды: «Сизни къарындышгъыз Магомет, бизни жерибизни фашистледен

къоруулап, пулемёту бла жыйырма беш фашистни да ёлторюп, кеси да алайда жаралы болуп, госпитальда элтип барганыларнда ёлгенди. Малкъар халкыны жигит жашы бизни жерибизде фашистле бла къатыруш эте ёлгени ючюн анга эсгертеме да салганбыз, музей да ачханбыз. Алай бла атын «Мюрлюк этебиз». Ол этген жигитлиги ючюн не улуу къырал саугъа да тийишлиди деп, Президент В.В.Путинни

аты бла да къагъыт жазгъанбыз». Бу кюнде Москвада Жамауат саугъаланы миллет комитети Сафарга къарындашы Магометни маршал Жуконун «Улуу Ата журт урушда болдурган кишилиги ючюн» ординем эм сыйлы грамотасын жибергенди. ХОПАЛАНЫ Марзиев.

Предпринимательствону айнаытуу жоллары

Кёл болмай кесими сёвшюмуриленди биринде Россейни жагы айырылган президенти Дмитрий Медведев, гиче эм орталыкъ предпринимательлени иштерин кёл керё тикити турууну азайтыртыла кереклимин айтханды. Ол затха келтирилгени юсюнден Нальчик шахарда гиче предпринимательствога бардырыртыла фонду башчысы Арсен Небожев былай айтханды: «Шёндю къыска заманы ичинде ол тинтулени тохта-тып къюр амап жокъду. Алай эсегте алынуу, жагында эсегте турууну эм энди ишлеп башлагъан предпринимательлени мюлк-финанс иштерин тинтууну тохта-тыртыла болукъду. Бюгонюнде предпринимательле, тынгыты эсегте

туруп, файда тошюрюп да башлагъаны, налот инспекцидан, ол тошюге къажу службадан да келип тебейдиле алагы. Аны себепли Россейни жагы Президентини айттуу тозды. Алай предпринимательствога болуучу этген фонд предпринимательлени гиче кредитлени алып онлары болуп ючюн, керекли документлени жыйынуу тын этгенди. Къабарты-Малкъарны микрокредитование программасы къырала бек игилден бири болганын чектирге тийишлиди. Аны юсюнден Москвада РФ-ни Экономика министрствосу къурал бардырган жыйылуу да айтхандыла. Микрокредитованиены магъанасы неда дурсеги, энди ишлеп башлагъан предприниматель кесими ишге жетишимли бардырыр ючюн, гиче грант алады.

Ахыры 2-чи бетдеди.

моуправлениясыны советини председатели Отарланы Исмайл сёвшюгенди. Ол адамлары «7 чудес Россей» деген битеруюски конкурса Минги тау ючюн квол кётюрюрге чакъырылганды. Къабарты-Малкъарны бла Къарачай-Черкесканы сайлы артисти Жангоразланы Мажит Къулиланлы Къаысанны Европаны бек бийик тауна атагъан назмуусу окупандыла. Тёпелеланы Алим, Къазимиланы Азур, Аус-Зушев, «Иман» жар къауым эм башка белгиле жирычла кесипини факультуры бла жыйылганылары къуандырыгандыла. А ТЕМИРОВ.

Патчах Орус Американы кёл къалмай алайынлай берген эди 140 жыл мындан алда

КУРОРТ

Сингапурну клиникалары баш байламлык жюрютюрюкбюз

Бу коюлда Москвада курорттаны айнтыгы эм саулук саклау жаны баш битеурросей араны чакыруу бла «Машк» эм «Лебед» санаторийини таматары Мамайяны Галина бла Наталья Секркова «Современные технологии восстановления медицины, реабилитации и курортологии» деген халык аралы конференцияга кыатышканды. Он Сингапурда бардырылган эм анга битеу кырапалдан дунитга атлары айтылган эки жюзе жуук алим жыйылыгы. Илму форум кылай этгенни, анда курортологияда кылай жаңгылыканы иосердин сөз баргыаны билир мурата биз «Машк» санаторийни таматасы Мамайяны Галина бла ушак этгенбиз.

чакырылганы сиз бардырк аны иште ишанылуук улуу болганыны шартымыда?
- Биз быллай жумушка экинчи кере кыатышканды. Алгаракында конференция Италияда бардырылган эди. «Машк» бла «Лебед» санаторийле республикада бек игилден бирлериде. Озган жылы алып кырасак, битеу керомдодолеге кере, дерде хорлаганбыз. Он санда Россияни Социальный страхование фондуну республикада управленясы бардырган конкурсада, Москва эм Волгоград областыда, Чечен Республикасында.

Сингапурда конференция Россияни субъектлеринден онжети адам чакырылганды, деп башларды ушагыбызны ол. - Аны Россияни делегациясыны башчысы академик Александр Разумов ачканды. Александр Николаевичи доклад алуруматан адамды саулуклары кылай сакларга керек болганыны иосунден эди. Анга кере, бионолоке медицинада асман эсни сауусз адамны багытууга угай, алуруматан саулукту саклаууга бургууга тийишиди.

Анан тамында, озган жылда санаторий Москвада, Самарда, Ростовада, Волгоградда эм башка шахарларда эм бардырылган улуу кермочлеге кыатышканды. Биз алдан хар заманда да сайлы грамоталы, диплома алып кыайтабыз. Битеу бу шартла ишибиз бийи даражада бардырылганыны шартымыда.

Конференцияда сиз керген жаңгы технологияны «Машк» санаторийини ишине сингапур муратыгы алуруматан онугууга бармыда?
- Көп затла бизде бардыла. Сөз ючюн, озган жыл санаторийде республикада инфаркт миокардадан сора, жюрекке операциядан сора бакыржан жаңгы бөлүм ачылганды.

Аллайы Сингапурду клиникаларында да керемте. Алай реабилитация бөлүмде бизде болмаган аппаратуралары бар эдиле да, аланы жуук заманда алырбыз деп ушанам.

Россияни курорт жерлерин саулук саклау учурда жерлерини араланды, он санда Алтайны, Сочини, Анапаны, Кызарты-Малкызарды эки санаторий былай магыналы жыйылыуга

Нальчик курортада «Машк» санаторий биринчи жерге чыкканды. Сөз ючюн, 2007 жылда солгурга, саулукларына кыратырга келгенле бизде болган жерини жокдон асман процентте толтурган эдиле.

Барындан да тамаша уа шийдою илим излемлеге тийиши томограф эди. Былай аппарат бир минута алтыш төрт спайд чыгарга эселе, он а юн жоз бла отура этеди. Битеу дунда да былай томографта ючюле, Россияде ол жюкду. Биз дагында трансплантология бла юрөшгөн улуу клиника

Анан тамында, озган жылда санаторий Москвада, Самарда, Ростовада, Волгоградда эм башка шахарларда эм бардырылган улуу кермочлеге кыатышканды. Биз алдан хар заманда да сайлы грамоталы, диплома алып кыайтабыз. Битеу бу шартла ишибиз бийи даражада бардырылганыны шартымыда.

ЮЙЮР

Бизде деген балдан татты

Гиче Кырарчай районда Кызыл Курган деп орта эл барды. Гемоскурлары Локманны жашы Исхак бла аны ой баласы Халимат бу ачылдыла. Ала сегиз сабий есдоредиле.

«Бюджет предпритиления» номинацияда бек игиге РФ-ни ФЭС-сыны КМР-де улгарагыны 2013-чю эскер бөлүмю (командир И.Агеев) саналганы. Лауреатла уа Кышатау алыни администрациясы (башчысы А.Ажоев), Атажукино алыни экинчи нурат битеулу билим берген школ-интернати (директору А.Ашев) болгандыла.

Юйлерини кыабак эшиклерин кыакгытаныбызда, эшик ачылып, алыбегызга жаш тишируукуз чыкканды. Ажасы келген болупурум деп, тиширудан кемчеклик тилеи башлаганлай, бир бири ызындан тизилип, бек алы сабий, кыатыбызга келип, битебизге кыаран тохтадыла.

Гиче бизнеси предпритиления араларында электронко хайрылганды да бек нызамлыгы «Эльбур» мантик-канат жол (директору Ю.Хаджиев) саналганды. Лауреат дипломагында «Башкы келерге жуу» уяптылыктыгы общество (директору А.Иригов) эм предпритилятор Р.Халимшова алгандыла.

Бу юй Гемоскурлары Исхакны койомодо? деп сордук.
- Тюз айтасыз. Не керек эди? Он да, майна, алайда тюрт-мюрт эте айланды. Бююн шабат ююно да, койеди.

Конкурса кыатышкан аграрникосуну кылуунда «Чорвановское» эл илму кооператив (директору В.Бердюзжа) хорлаганды. Лауреатла уа «Велес-Агро» ООО (гендиректору А.Абидов) бла президенттаре А.Абазовдула. Хорлаганыны төрлоононе да «Золота опора» статускала, лауреатла уа «ЕЭС России» РА-нуу правления предсатарел А.Чубайсовуу МРСК-СК-ОАО-нуу гендиректору М.Каитовуу кылатган диплома берилгендиде.

Ажашмагыныбызга кыуана, койге кирдик. Нек келгенибизни айткык.
- Бизни элде көп сабийни койдигеи асладымда, - дейди Халимат. - Биз да аланы бирбиз. Тюзю, бизни сабийле алыкын эсип жетмегендиде. Алай болса да, бусагытта окуяну юй жумушларга жарарга корошедиле. Эм гичебизге беш ай толганды. Кесими кыарууму жетерик тюрпю эди, абдан сабийле, кезиу-кезиу кыюонларына алып, манга да юй жумушлары этдирдиге кыюлдыла.

Контурса кыатышкан аграрникосуну кылуунда «Чорвановское» эл илму кооператив (директору В.Бердюзжа) хорлаганды. Лауреатла уа «Велес-Агро» ООО (гендиректору А.Абидов) бла президенттаре А.Абазовдула. Хорлаганыны төрлоононе да «Золота опора» статускала, лауреатла уа «ЕЭС России» РА-нуу правления предсатарел А.Чубайсовуу МРСК-СК-ОАО-нуу гендиректору М.Каитовуу кылатган диплома берилгендиде.

Халиматта 250 минг сомга сертификат берилгенди. Он «Ана магалуукчу» майдады бла саугаланганды. Андан сора да, хар сабийге ай сайыны 169 сом тилени турды. Газга, сууга, топка хакжы аз тиледиле. Гиче Кырарчай район администрациясы окуу бөлүмю да сансы этмейди - сабийлеге сор армаларын иги биледи. Ю.Бондаровны «Горячий снег» деген романын а талай кере окугананды. Тюрло-тюрло конкурсларга, олимпиадаларга кыатышканы турды. Билмат литературадан район олимпиада болган эди да, анда экинчи жерни алганды.

Кыарт аталары Локман бла кыарт аналары Келимат ападан ушак болмай жашыйдыла. Сабийле аланы да жоккалганлай турдыла. Барысы да бирден жыйылып келсе уа, Локман бла Келимат, жашуларында керемте кыймылжыканы уунта, дунитга жаңыдан жаратылганы болуп, кыуанча, на сыкта блендендиле. Экинчи да келинчери Халиматны бек сөөдиле, багылаттыла.

Аны кызы бла эки жаш. Эм алурулары Мадинады. Он тогуучу класса окуйду. Кыайсы юйдегиде да ауурлуук эм улугуга жетишчюду. Мадина, юй жумушлары да эте, школа айрылды окуйду. Кеси да литератары, поэзияны бек сөөди. Пушкинни, Ахматованы, Гамзатову, дагында башка жазыуучуны бла постлени чыгыр

Милит проектте кере, Халиматка 250 минг сомга сертификат берилгенди. Он «Ана магалуукчу» майдады бла саугаланганды. Андан сора да, хар сабийге ай сайыны 169 сом тилени турды. Газга, сууга, топка хакжы аз тиледиле. Гиче Кырарчай район администрациясы окуу бөлүмю да сансы этмейди - сабийлеге сор армаларын иги биледи. Ю.Бондаровны «Горячий снег» деген романын а талай кере окугананды. Тюрло-тюрло конкурсларга, олимпиадаларга кыатышканы турды. Билмат литературадан район олимпиада болган эди да, анда экинчи жерни алганды.

Исхак бла Халимат орта школду да мында алурулук жетиде да болупла, есеп жетсе уа, бирери бирер таянчак болупканды, деген сагыш келди башыма.

Суратта: Гемоскурлары койурлери.

Биология жаш төлө

Реформасыз экономика айнырык туюлду

Сюйюнчланы Марат жаш алимди. Ол, Ставрополда кырал эл илму академияны бошоп, Черкесскке Аманат банка тамата экономист болуп ишлегенди. Арта Москвага келгенди, анда 1996-1999 жылда кырал куулукту юсю бла Россияни академияны аспирантурасында очокуганды. Анда окуяна кандидат диссертациясы кырууга алганды. Диссертацияны темасыны аты «Государственное регулирование процесса формирования конкурентной среды» депди.

Айтылганлай турды, мен сартын, аны магынасын көлө алгылаимды. Он угтай эсенг, аны хайрылыгыны иги эселей кыюлды. Аны боа байымы былай сооруга союме: «Керими эди ол реформа?»

Анан сора жаш алим иште киригенди. Федеральний энергетика комиссияны тюрло-тюрло бөлүмлерине таматарла этеди. Монополияны проблемасы кыарган эс болуды. Сюйюнч улуу бу тематга атылып жазыган ста, таарылы көп ара журналда, газетде басылгандыла.

«Жашууда баш келгенге кере, не тюрло реформалары да адамга огурамайдыла. Алай экономика уа алыз айнырык туюлду. Сөз ючюн, электронтергетиканы алып кырасак, ол жарык, жылуу берген бла кылайы, кыралны битеу экономикасын есдорюле улуу себеттик этердик. Бу бюрюу тамалар ючюн, көп ача керек эди. Инвестицияны оскерден айткыла. Таарифени есдорюк барыу бла алай проблеманы тындырырга болукту туюлду эди. Тынтала ресорса бардырырга керек болды. Мени азылына кере, ол тюрлолеу экономика тергетиканы жаңгы даражага келтюрюк он бергенде, бусагытта жаңы ючюле да, молноко объекттары да ишлендиле Россияни энергетика сыны кесибизни компанияларды да, тыш кыралды компанияла да, кыдалы, инвестиция бериге корошедиле.

Алим адам, белгилеши, токуучу кыралны илму туюлду тийишиди. Сюйюнчланы Марат ол жорук бла жашайды, иштейди. «Экономика, кырал финансыла, кырал башчылыгы эту» деген программа башкы келерге болса, аны РФ-ни Правительствоосуу кылуунда Халк молноко академиясында андан ары окууганды. Сюйюнч улуу ардагы уруу жолу ол илму организацияны башкы келерге болса, аны юсюндон ол былай айтканды: - 11 жыл болады мен Москвада жашаганлай, ишлегенди. Арт жылда Халк молноко академиясында Россияни Правительствоы кыарган бир бөлүмю - кеси алларына кыралган монополияны экономикасына болуунган институтта - башчылык этеме.

«Кыймылды ишине не дедим, алай институтуу кыаралда жаңгы бирди, - деп сорама.

«Хар ишче, мында да кыйын кезиле боладыла. Мен аныга санда, тамата болмакчымын ол тюрло туюлган жаңыда жюрюккен кийбиди. Аз бир жаңына жөнгөнгөнгөйлөй, доп деп жыгылдым. Бир жаңындан алып кырасан, кыайла запалга бол салмак, таймай алгы бардырга керекди. Башка жаңындан а, коллективни ичине, андан тышында да бола турган көп затны эге алмай болупк туюлду. Алай атыласан ишин алгыра барлык туюлду.

«Электронтергетикада реформаны дагында былыла улуу магынасыны юсюндон айтырга керекди. Он эки тюрло затны - энергосыт бла генерацияны - бирин биринде айырып, башка-башка этгенди. Андан тышында да электронтергетиканы кыймылгы рныгуу кыаргалганды. Алай бла предпритилятор бир бири бла эришип ишлерне этерге керек болганды. Эришсегн а, игирек ишелей болук туюлду. Иги ишленгенге инвеститицияны сойюк бердиде. Аны бла бирге сеп компанияла да игирек иште тюрбегендиде.

«Марат, электронтергетикада бардырылган реформадан тюз адамга не хайыр барды? Ана жаландар тарифлени есгерени кергиде, ол реформаны игилеи, дейдиле...»

«Электронтергетикада реформа бардырууну юсюндон

Чырмамга угай, болушурга

Акыры. Алы 1-чи беттеди.

Жаңгы ишчи жерге кыуураңгы, налогла төлөргө итинген жуулаты бизнесмени тинтир керекте жюкду. Он дун жумуш чырмау этген, бир кыууму службаланы байкылашкандылар керекиси затды. Адамла уа иш берип, иги продукт кылар, налоглары төлөлт турган предпритилятор кылар. Не заманда да келип, аны ишин тохотып кыюураңгы заман туюлду шөндю. Бююнда Арсен Баширован ресублика гиче эм орталык бизнес айыр эм дунин сандарталга келиширча кыюу

пундан келгенге аймаган кезиуде. Бююнолоке орталык эм гиче предпритиляторство ВВ-ны онжети-жыйырма процент жеткелди. Он юсюндондо кырк-кырк беш процент дери кетюрюк мурат барды. Жыл бла жарым замандыны ичине фонд микрогедитче бла отуздан асмам гиче предпритиляторны жаңытканды. Он а 100-200 жаңгы ишчи жерге ачаган он береди эм Нальчикде халкыны иш заман туюлду шөндю.

КЫРАБЕТЛАНЫ Альберт.

КЕНГЕШ

Ачык сөлөшү

Республиканы башка жерлеринде, Элбурс районда да КМР-ни прокуроруноу оную бла ведомстволу аралы ишчи кыууму кыуураңгыла. Барысы да бирден жыйылып келсе уа, Локман бла Келимат, жашуларында керемте кыймылжыканы уунта, дунитга жаңыдан жаратылганы болуп, кыуанча, на сыкта блендендиле. Экинчи да келинчери Халиматны бек сөөдиле, багылаттыла.

Кенгеси болганды. Аны районну прокурору Валерий Кануков бардырыганды. Экстремизмге кыажуу ишде, профилактика мадарла ишде жер-жерде право ишчаны саклауучу органдары бла толтуруучу алыстаны органдарыны араларында байкылашканы тап кыуураңгы керек болганыны чертенди.

Он жаны бла арт заманда этилген ишлени юспердин айтты, прокурору заместителери ушактады, жер-жерде администрацияны келечилери киргенди.

Бююнде ведомстволу аралы ишчи кыуумуны иш артык доон болмагына эс бурганды. Дагында, билим берүү учурденыла да кыюуруу урездененяла мадарлары тийиши даражада туюлду. Аны баш сылтау ачаны жюктулду. Ич ишлени район бөлүмюну ишине да жартылык болууда кылды.

Суратта: Гемоскурлары койурлери.

В. ПЕЧОНОВ

ланы Руслан, РФ-ни Федеральний миграция службасыны КМР-де Управленийыны Эльбурс районда бөлүмюно инспектору Курданаланы Марзип, ич ишлени район бөлүмюно криминал милициясыны таматасы Юсупованы Хашим бирдирдиге. Кенгеше ведомстволу аралы ишчи кыууму келир заманга ишлени планы кыаб тилгенди. Анга бек магыналы объектлени, билим берүү учурденыла эм саулук саклау лагерьлени террорчулуктан саклау жаны бла мадарла да киргенди. Ишчи кыууму, дайым да жыйылып, ишчи сюенгени турдукула.

ТЕММРЛАНЫ Анатолий.

Сейр адамга бля тобошине

Кызыл-Мамкырык жалпак поэти Макыланы Сафарга токсон жылдан отагында. Алай ол бююнолюкпе да жазуу ишин кыюймаганды. Арт жылдада окуяна халкына, тууган жерине, тауулары кыйылышы кырген заманларга отап, кеп нозуму жазганды. Алгыоракта андай кыююкпе болгондон, ол кеп болмай жашаган билдир тизини окуяна эди:

Биринчи жудуз

Коммунист партияны XX съездинен сора кыраада кепноч халкыгада бирз баша кезден кыраада тебеген эди. Копозода, заводдада, фабрикада урунган алчы ишчилери бизи сыйлары кеторолпе башлайды. Алагда да кырал сауга ала бериле. Тауу жашалны, кызыланы усталыкыларын, иш

Эки милети да бек сыйлы адамларгы чыгармалары окуучуну кыуандыра эдиле. Кипат, Кыймыл кызуулары башланганды. Акылманы башамбыз Ленинге, айтыклы револуционер Кылабеканы Солтан-Хамитке, аны револуционны кезиндеде жигитча аяган кыюны жашаган агага аян, жырлагыа бурулул кыргызан

Кыуыланы Кыйсыы бля Макыланы Сафар.

Дайым да Малкъарым деп жашайды

Макыланы Сафар анасы Мариям эм туудугу Вероника бля.

келпюлюклерин жаратып, кыулулуга да сала теберибиле. Жаш адамга окуяна баш атады. Халкыбызны эски адамлары укултурларын, адабиятыбызны кыйгысына кирдиле. Сиз кючюн, Кыргызыстанда 1956 жылы малкылары, кыраачылы оз усталыны айырмакы чыгармаларында кыуалган «Жашуабуну байрагы» деген наму жыйымдык чыгарды. Аны тиражи бек миң эди.

Ол халкыбызга улуу тарых маганысы болган иш эди. Кыраачыбызны топ этерге чапкан жуу бля кыраачы ормеш этген жазуучулары, намууланты бир тизинилер окуяна басмаларга унамай турган кезинде оз тизиниледе сау кылат чыкычары, айдай да, улуу кыуиени болды. Адамла аны, бирден-бирге етдирюну, койюройор жыйылыш, кечеле бля окуай эдиле. Кытапны кыс гинжилеринча сактаганды.

Адам - тууган жерине ...

Таулула жашаган жерледе милетле, аланы иш келпюлюклерин, адамлыкларын жаратып, аланы Орта Азиядан келерлик сойломдону. Ол угай не эмал бля да кесипинде коопрга итингендиле. Кыргызстанны Компартиясына Ара Комитети уа ол республикада жашаган белгилу таулулдан бир кыууну чыгарып, адмаларыбызга айтышты, кылапай бир жер керек оза да берейик, кемеисинле, мында кылапында, дегендиле. Алай арапаранда Кыуыланы Кыяны Ортада Керим, Макыланы Сафар эм башала болганды.

Халкыбыз бую кюнню бич жери термилит сактылды. Бир алдай хатар бля аланы алпарына баралык тойгобоз, дегенле да болдула. Ахырында уа, адамлага тобоп, аланы окулдарын билгире деп кетишдиле. Сафарга Исак-Кей областка барырга буорудайла. Юч кыйыны ичине ол севиз колозод болды. Алагда жашаган таулуланы жыйып, ушак бардыры. Ага барыш да бирча тойган жерден оза, тууган жерден, жазуулар сайланганды. Кыргыз кыйтыгыра сойгелерин билдиргендиле.

Творчество бля толуу жылпа

Макуй улу 1956 жылда кыйтады Кавказга. Нальчикте кыйтады. Келгеней окуяны эны обкомга чыгарылды. Сора айтады: «Ону элгирде. Биопон-тамбала болса да таулула журтларына кыйтырыктыла. Ала бери жыйшырга газет

намуулары окуяна улуу жууктук ала эдиле. Бу билгире дагыда Берли, Керим, Кыясыны, Сафарны кыраачылы постле Хубийланы Османни, Байрамкуланы Халиманы, Коболананы Хаматаны эм башка белгилу акымалары буюны партияга, кыраачылыга сойломго, табылгата аталган намуулары басмаланыдыла. Басмаларында алга уа аланы жырлагы, жарашдырырга керек эди. Ишчи башында сагынган малкылары постле кылагы алардыла. Кыясын, Сафар, Исса да. Керимни койюне жыйылыш, аты айтылган орулу пост Некрасов «Современник» журналы бир заманде редакциясын кыуалганай, анда чыгарылыш кытапчына юсо бля редакция компани кыуалдыла. Отар улуну ой бийеси Москвада Назыкрга да кен кер, аш-азык билдирил, ол кичине ашагандыла, айрамы иткендиле.

Концерт

Зал бирден «Аперим!» деп кыачыра эди

«Балкыры» фольклор-этнография кырал тепсеу ансамбль бля «Алан» академиялы кырал тепсеу ансамбль ошчы терени башлагандыла. Шубей, торкылары жуууш эки халкыны коллективри биринчи, концертте бергендиле. Кеп болмай «Балкыры» Владикавказга барганы эди. Озган байрым кюн а «Алан» бизни кыраууну кыуандырды. Ол концерт ансамблины юбилейлерине аталган эди.

Былпак концерттерден билесе, кыларга, тепсеу искусство да не халда болганды. Эки коллектив программасын, сахна мийлемерин тентештирген кибиле концертте тоз да болмаз. Алай ол кун зарда олутрган ким да алга тентештирген келе бля кыраганына ишкешме. Ол кыраандан, залны солундан да билгире эди.

сеу бююнда магнаналы кйронгениди. Кыонаксыла келтирген севиз тепсеуден дагыда кыамда бля эм олгунан кюрлерден келген «Из прошлого» дегени сапыйнакысы. Биринчиси Кавказдагы ансамбле, балм, бары да кыша болура программаларына. Эки урушан эр кишини араларына тийишуу жуулгуну тешил атса, аланы кыан тепсеуде сактылганын тепсеу тил бля айтады «Алан».

Байрам итперины кыонаксыла ачып, «Симд» тепсеуну кйрпозгондиле. Дюгерги ансамбль бля эртеден шашгырей болганмын сеу белги ол порленгенден, озеесе алгынын теперлерине кертикмени деген сорулгана жуу ал кылай эдим. «Симд» тепсеун юсюндөн дефтеримде «еден тепсеу, тоз ырга, демениги» деп турды. Аны, ашакмай, кенг жайлы барган макыманы тепсеучюле эни хал береди. Ала кесорини ошонда этген эдиле, ектем, басынулу. Былпак тепсеуден аны кыу

раган халкыны юсюндөн кеп зат билгире болуурду. Жырсузга, мындан сора, кыонаксыла бирге барган тепсеу кйрпозмедиле. Жашада даурбасла бля кыюулану тепсеулерин, дагыда экион тепсеуде. Былпак туркушула дегени айырып айтырды. Жамычыла бля сахнага чыккында, аланы тынгелериде, кыуи кийимлери бля кыаладыла. Ала кыууну тебуюн, пластикасын кыалганды, ол кыангыты эркинликчи, азаттыкчы белгик болганын сойзюге келеди. Дюгерги тепсеудеде жашла тйгерек туруп, бир кыууну уа аланы инобашарына минчи, эки кыаты кыуураган да эртеден адетти. Мында да кйрдок аны. Азаттыкчы термилген кыуш, аны кыюуны, аны чырак кырагында, тепсеуну ахыры бююнда кюн алды.

Тентештиргире кыалгасы а, кыамда бля тепсеуде кыонаксы Алик Пивденсов «Балкыры»-солист Кыудайланы Аманат жер эди, хана кыламай, жар аптан кыамасы да чыныгылы. Дагыда, мени окулума кйре, бизни ансамблины онгу жыны кырада эди: жаша, кылада бирге тйр тепсеу кйрпозтенинде - аспанбй, голлуну, хардараны эм абезеки (ол тйгерек тепсеуде этгенди).

«Алан» ансамбль тепсеуди.

Аланы былда жарык торюнолу кыумачадан тигилген сахна кийимлери, кызыланы жыйрак кийимлери торлю-торлю окула (орнамет) бля жасалгандыры биле ансамблеге эны куудат бергенди. Бююнда тйгуну суюмале абезеке, туган кыууну буюмай, эки кере булгаганды.

Солтоздо, тепсеуну тизини да дегилдейди. Сора Кавказда ол алдырган тепсеулерин а тыш кыраадада артыкча жаратдыла. «Алан» да программасын алай хазырлаганнан кйронгениди, жашалны соло номерлерине эны эс бурул. Ол мурагына жеткен да отады жашлары бля да, не, жигерде эдиле. Чам тепсеуде ол жаныра да ачык этилди. «Балкыры» уа кесине кертпилей кылапаны бля кыуандырганды. Ол бир ансамблеге оздурулуш болмаз джигитовка, кыатын номерлери бля да. Алай бизи коллективте кыи Кавказ ансамблинде фольклорга, этнографияга эс бурул, бурунгу терени тепсеулерин бля айкармакты, сейриги кыуаручуга. Аны эни бети, кызы барды. Бир жол «Балкырыны» би

рден жыйшырга газет

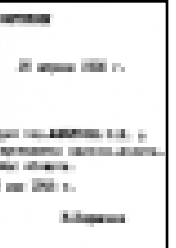
рден жыйшырга газет

рден жыйшырга газет

мусу адам окуянырачыды. Ол Москвага, телевидение уа поночине анга болуона эди, берилп, штахта алпырыктынын санын тохташдырады. Келгеней, ише адмала алады, Францияда чыгарыларан ооборуданчы мажарип орнатды. Алай бля республиканы телевидение ишлеп тебериуде.

Иши кыйын болуп тургандай да, намуу жазганын кыюулаганды. Кйрончюлюкте атайлы окуяна аны бир кыууну позмасы барды. Поэтин юч жыйырмадан артык намууна композиторага, макамла аспап, жырла жараштыргандыла. Кызабарт, Малкырада жашагандан ким эшитмегенди «Нальчик кечелени» жыр-жур. Эсимдеди, кырулушда ишлеген замандында кыраачылык жашаган жерде айтылганды. Асанланы Кулина уа «Малкыра башында толган айдеп бир аруу жыны жырлайды. Макымсы Кулинанкысы, сепер уа - Сафарны. Поэтин, аландан сора да, кеп сейрилик чыгармалары бардыла.

Ююорюно юсюндөн айтадан, Сафарны бир кыууны, бир жашауу башага, Кызабартчы медицина имулану кандидаты, Жашы физики, Араб кыраачылары биринде ишлейди. Ушактыны ахырында постле халкыбыз бир оза айт деп тилеген эдим да, ол: «Кйрончюлюкден сора кеп элзбирий жок болуп кылагандыла. Ала

Макыланы Сафар

ха заманы ичине кеп кыйын салып, бешинчи май башманы кююу эди, экинчи май оюнне малкыра тилде газет чыгардыла. Андан сора Макыланы Сафарны Москвага Бийик партия шкыпта окурга жибергенди. Эки жылдан аны бошак кыйтагандан сора телевиденинде директоруна салдыла. Телевидение деп да айтыра тойлоп эди, жашагы жандыган сингире тургун эди. Аны кыраачы керек эди. Макуй улуну уа кыуура фак

Османланы Кыясы жазып алганды.

дан а ашкы адамла чыккыган эдиле: намуулула, айлимле, ишчиле, аскерчиле. Сиз кючюн, Халма, Думала, Акс-Топурак, Кюнюлм, Курнаят, Кысопраты дегенча. Алгынын элзбирийини атлары да аза-азадан унула барлыктыла. Алай болмаз кючюн, аланы хар бирине эсирте салгына тийишп эди. Ол да таркыбычыны сактырга сеу беллик этериз эди. - деп жууу берен эди.

«Балкырыны» солистери Теммонланы Фатимат бля Биттуланы Аслан.

анарында, дагыда эки кыуумды бйлонон, бизни аны кыалганды, аланы тынгылы койренгендерине, хореография жорукчалына буюмганыларына тышоенсе. Арт заманда хореография эм алга кырауучуну сейриондиргире чыкыргына кйркенди. Балм, ол тыш кыраада алай тепсеулерин изленгенди. Ансамбле, башка жерлеге бля ишлеп, кесерини хушердин кйрпозторге итиндиле.

Солтоздо, тепсеуну тизини да дегилдейди. Сора Кавказда ол алдырган тепсеулерин а тыш кыраадада артыкча жаратдыла. «Алан» да программасын алай хазырлаганнан кйронгениди, жашалны соло номерлерине эны эс бурул. Ол мурагына жеткен да отады жашлары бля да, не, жигерде эдиле. Чам тепсеуде ол жаныра да ачык этилди. «Балкыры» уа кесине кертпилей кылапаны бля кыуандырганды. Ол бир ансамблеге оздурулуш болмаз джигитовка, кыатын номерлери бля да. Алай бизи коллективте кыи Кавказ ансамблинде фольклорга, этнографияга эс бурул, бурунгу терени тепсеулерин бля айкармакты, сейриги кыуаручуга. Аны эни бети, кызы барды. Бир жол «Балкырыны» би

рден жыйшырга газет

Тарыхны беттеринен

Шахарны мурдор ташын салганы

Быйыл Кыраачы шахарга 80 жыл толады

Миллет автономия кыуалгандан сора мурдору сынган биринчи шахарды ол Север Кавказда. Аны тарыхны бля байлалы аты айтылган адам тууганылы да 115 жыл болады быйыл. Алайды да, аны юсюндөн айтырга тийишпи кйрбей.

Аны атасы - Герюкяны Огурунуу жашы Тап-ра ташкёнорчи, анасы Бабуш, Кыобан Башындан, Шайыпланы Макуш хажини кылады. Текуйы Рамзан 5 жаш бля 5 кыз эсендиле. Тамада жашарына Алай-Солтан атаганы эдиле.

комчу члени болуп, жерчилик урулунигира таматалык этгенди. Узаймай КыЧАО-ну таматараны бири, Герюкяны

Алай-Солтан кесини элинде башланган шкыда билим алыганды. Алапх буроган болуп эди, фахмулу жашчыкыга ол жылдада белгилу кыраачыны устас Бижиланы Тохтар эс бурасы. Аны тилеги бля атасы Алай-Солтаны Минж талыда тегини уруу пишеге окурга меди.

Буюннюгу Адыгены ара шахарында ол жылдада жерлешерлибизден кйле билимлерин эсдоргондиле. Аланы эртеде тегини уруу Рамзан, Кыочарланы Асланбек, дагыда башкала болгандыла. Ол адамла бля бирге окуганды Алай-Солтан. Анда орус-европа култура, Россияны кыябыла жагында халктыла адеттери бля да шашгырей болганды.

Нигет байлыгы эсгени бля, кыялыгы, адеби, улуу адамлыгы, ишленмегили болганын ол заманда Герюк улуну алай кыуулук тырандан кеп эшиткенде. Документле айтылганына кйре, Алай-Солтан патчакыны замандан темир жолланы ишлеген темир жолу турганды. Ол кезиуде алай кыуулук бек сыйлыга саналганды.

Кыурам бля аралары аманга кетип, ол ишчи кыюды. Алай 1923 жылда Гиче Кыраачыда окуп толтуруу комитетин председателини кыулугына саладыла, 1925 жылы январь айында уа облесполкомну кыуууну киргенди.

Ол жыл окуяна облесполком бегими бля Кыраачы-Черкес областда биринчи курорт управлене кыурадыла. Анга таматага Герюк улуну кыуыл кйргендиле. Билрадан а кыуул Тебериде да директоруна саладыла. Ол заманда Кыраачы-Черкес автономн областда курорт бля байлалы ишлени тамамларга Москвадан 90 000 сом жибергенди. Ол кезиуде алай бля элзбирий бек сыйлыга саналганды.

1930 жылда ызына кыайтады. Анга жууялы кулуулук бля береди: профсоюзланы таматасы, Микон-шахар-Солтаны председатели, Курулуш катори таматасы. 1932 жылда январь айда, 5-чи област партконференцияда элешши, Микон-шахарга терери мир жол ишленге керекисин, юлгоге келтирип, анга дадыла. Облыстын кесими бийик билим берген окуу ююу болурга керекисин айтады.

Акъ аскерчиле онуну кыолга алган жылдада (1918-1920), кыраачыда эм белгилу талай адам бля бирге Герюк улу Кыобан раданы депутаты болуп, заркочот ишленгенди. Граждан уруш бөлшгандан сора Советледе ишлеген онгу адамланы тизмесине тошере анга алгынын кулуулугу чырмау болууранды. Алай-Солтан 1920 жылда 11-чи ноябрда кыраачы халкыны съездин баруулардан бири болганды. Ол съезд а Совет властыны кыабыл кйргиленири бирдиктенди. Алай бля Алай-Солтаны Владикавказда болууш Тув АССР-ни кыуура съездинде делегатка сайланганды.

Герюк улуну фахмулу публици болганын да чертирге тийишпиди. Ол чыгармачылык ишлери бля да атын айткындады. «Коммунистический революция» деген журналы корреспонденти болуп турганды. Бир-бир политика стаяланы ана тизибге кйоргенди.

1926 жылы жазында Кыраачы-Черкес автономн област экиге бйлононди: Кыраачы автономн област эм Черкес миллет окуу. Экинине да ара шахар болуп турган Владикавказ болуу турган.

Алгаракыладан да Алай-Солтаны саулугу ити тойкул эди. Аны бек кызыын аруу - туверкулз - абызыратхалай турганды. Саулугуру кыйгысынын этмей, жууялы кулуулукыны тындырыпга кюрешин, аруууу жорлуда барган бля.

1920 жылда 27-чи ноябрда Алай улу Умар Кыраачы округуну ревкомну кыуууну юсюндөн кесип кол салган «Аперим» Алай-Солтанын автономн президиумуна член болганын айтылганы эдиле. Ол кезиуде алай ишчилерик жаны бля таматага тийишп кйргендиле. 1921 жылда уа аны Советини окуп толтуруу комитетини бйлононе таматага салгандыла.

1934 жылда Нарсанга арууна мадар излей барганды, анда ауушанды. Алай-Солтаны ачы жолуна ашырырга, областтан тышын да да, кыраачыны башка жерлеринде кеп белгилу иш жорлуда барганды. Аны арасында С.М.Будный да бар эди. Алай-Солтаны кесини элинде асырагандыла.

Кыраачы-Черкес автономн область кыуалгандан сора 1922 жылда 7-чи мартдан башлап, област рив-

Областыны ара шахарыны кылапай болуугуну ону этилмеген эди. 1926

Брей-ринг

Суююн кыатышхандыла

«Мени Кавказы» деген фестивалыны чеклеринде буюконде Нальчик шахарны шкылараны тамата класпорны окуучуларыны араларында «Сен тууган журтуру таныймаксы» деген ат бля брей-ринг бардырылганды. Аны собиени чыгармачылыкларыны «Эрудит» деген оросы кыуураганды.

лага жууяла бергендиле. Кыаты кюрешин сора брей-рингдин чемпиону деген атах 11-чи номери орта шкыл тийишпи болганды. Аны келечилери терен билемлери кйрпозтгенди. Сиз ючюн, биринчи бйломеде, кесипине берилгенден тышын да, ала биргелерине ойнаган команданы соорупурына да жууяла бергендиле.

Араны башчысыны орунбасары Валентина Варкавсованы айткына кйре, бу фестивал жалаңда экинчи жыл бардырылганлыкыга, Нальчичи шкыулары аны союп кыатышхандыла. Былпак ишле сабылдан фахмулары айнанытууга, тууган журтубузу тарыхын биллиуге, ата-бабаларыбызны адет-тйрелерин сактыуга улуу сеуветтик этеделе. Фестивалдын юсюндөн программаларга кйре соорупу, ол жети бйломе

юлешини бардырылганды. Алада харагалганыны барысында да атлары апрель айны ачы кюнлеринде болууш гапа-концертте белгилу этиликдиле.

Экинчи жерге 18-чи шкылу номериде чыкканды. Ючюнчюле 9-чу номери шкылу окуучулары болгандыла. Алага грамотала бля эзде кылагык сауга бля берилгенди.

САРАККОЛЛАНСИЯТ.

САРАККОЛЛАНСИЯТ.

ТИКАЛАНЫ ФАТИМА.

АЛИИПАНЫ Солтан, ШАМАНЛАНЫ Ибрагим, ХАТУЛАНЫ Рашид, СУРАТДА: Герюкяны Алай-Солтан.

АЙТХЫЛЫК АДАМЛАРЫБЫЗ

Тин хазнабызны сакълап, бизге сауугагъа кьойганды

Къарачай шахарда «Миллету алыс деген Еденланы Абугалый сураты орун талды»

1992 жыл Шер-Тюк элде Еденланы Абугалый атуунда барыбыз да бек кыйналган эдик. Ол Къарачайда, Малкъарда да белгиле жырчы, сёзгө устасы эди. Улуу төбөндө, аллай даражалы жырчыдан хазна кийи кыйналган эдик да, аны юнон килобиз да болган эди.

Халкыны тин хазнасын сакълачу закый кийи айтмаган сёзгө, жомалмагъан жырчы кыйлап кетген болур деп кыйналы эдик. Ал медег, ахый төбелерибизни теңеринден магънасыз айырып кыйгъабыз, ахия бла бизи айтмаган хазна нана кыратыбыз биргесе кереге алып кеткенди. Ала сауулукдан, ол хазнаны багъалтай, жылтыратай, халкыны акыл байлыгъыны отъары татасыз сала билгенге эсек, терлик кембизге.

Абугалыйни юнонде уа жангъы бир кел баскъаны - къалма тутхан жаны Нурхамет, кытында туруп, ол айткан затладан иги кескин кыгъахта тошоорук кьойганды. Аны себепи бла 2004 жылда Абугалыйни «Сёз халы кыркыч» деген китабы дуния жарыккыны көргенди. 1988 жылда да «Жа-шуну окулары» деген жырлардында бек халпар басма-ланган эди. Дагында кыраты сёз тошоорулары, оюмлары газетдеде чыгъа тургъанды.

Еденланы Абугалый 1897 жыл «Жалъкъ элде тургъанды. Аны атасы Адурхай жамуат танылган жомакчы болгъанды. Нарт туруладан, сокъ жомакладан кел затны Абугалый сабиллигинден андан эшиткенди. Аны бла да къаммай, Адурхай къаранды халкъ жырларда усту жырлай эди. Алай жырны юнонде Абугалый кескини устазына Багъар улу Къаспону са-най эди.

Аны ол къварачай элдеде, малчы кытында, жатмакъла да кел керге көргенди, тобешкенди, кел затха юйренгенди; жырларына тынгылагъанды, эмиу эткенди, жырларын аны жосма жырларга тырмакъшанды. Къаспону ол заманда биу Къарачайгъа белгиле «Сандырагъан» да теспенгенди. Аны юнонден Абугалый биз

кыбик кюп таш атарга, жыгъшыгъа, ат оюнула, урта барыгъа тамак тики эди. Аны ат оюнулары юнонден Къаспону къарт Бытдаланы Алимни айтхан халарын бир жол да газетде берген эдик. «Эрте заманда», - деп жазды эдик къарт. - Къарачайда улуу төбедя темр ахчаланы бир тайлакъ жыйып, гиче чунгур-чулга этип, чачылмакъла ачыла салып, сора жашла атла-гъа минип, аймак чадырлап, чабыл баргъан аты беленден жыгъылмагъанай, не аты чачканы сериун эмгенлей, узапкъ ахчаланы ол чунгур-чудкъан ким аласа - ол баш енге ие болулу эди. Ма алай бир улуу байрам тойда жаша Абугалый келгинчи, бирибиз бир алапаксаз дейганды, ал аякъны кюпюна туттуруну эдиле. Керт дуник-

башыдан көрчюлп, кеси да къырыкъдан алып, «эй, хоммакъ» деп, атын да аймак чадырлагъанан да чадырлып, ол келгени бла чунгурда ахчаланы алгъанын, жашладны да къарп кыгъагъанан бергенди. Адети уа алай эди: алай жерде алгъан өчюн, саугъасын не жыйылган кызыланы тамашаларына, алай болмаса, къартлары бирине тутуруп келе эди.

Абугалыйни жашауунда эм бек оюну заты уа жыр болгъанды. Башында чертенибизча, ол жырга бек жашымдан тырмадан эди. «Жеткен жаш болуп, тойгъа къошулгъучу оюмуна эшиткен жырны алып, жарадырлы жырлаууун айта-уу эдиле бир кыртлар. «Ай-саука», «Къобаланы кой беле», «Жандар», «Айеулу Аче-беле», «Айеулу Ачеле», «Жеме-дегенна кел белгили жырны ол таза вариантларын фольклорчула Абугалыйден алгъанды. Багъар улу Къаспону «Айжа-лыгъан», «Сандырагъан», баш-чалардан да ол астуру кескинден эшиткенге жырлаууунда да айта эдиле белгиле адамла. Абугалый кеси да кел жырла, ийнара къурагъанды. Кесини «Фатима», «Акъ марьям», «Кичи», «От», «Галфеле» дегенна жырлары да халкъ жырла болу бошагъанды. Къартлыгъында да Абугалый кел халпарны, таурхуну, жомакчы экиде тура эди. Бу астуру кескинден (юлет 1992 жылда анда жашагъанды) къуянлады сыйлап, бал аякъны кюпюна туттуруну эдиле. Керт дуник-

КУЛЬТУРА

Бийик тоулары ичинде таза хауа бла солуй, уруудан башын кетормеген къарачай-малкъар миллет Улуу Аллук кеси берген болуу Фахму, чермерлиги, хуерлиги, Не кышын кюнде да - чыныгъан болмаса, саныгъа тазе инетли турмушунда кышын жырларынын, оймеклиги, къушудан до жаргъо, назмуго, макъамгъа солгонды.

БЮГОН мен сизге халпарын айтырга излеген фахмулу жашларыбыздан бири, къобулан аламат сокъгъа Качиланы Азретни жаны Русланды. Аны бир керге эшиткенде, дагында халпар келип турды. Ол къобулан хар тобегинден керти сейир таушу чыгъара биледи. Сейир таушу, керти уста!

Качиланы Азрет бла (жан-нетли болсун, уа халпарчы) Розаны (ата туксулу Семёнден) алы апта сабилерини эм гит-челериди Руслан. Ол 1984 жылда Къобан район Ильячевка элдеде тургъанды. Анда орта школда да жетимшил таусханды. Урунган, бир бирин алыгъалтан тол уюйдеде ёген жашкы апа сото бла кыянда кирген фахму къудретин ёсдору башай тургъан.

Онда къобу бла корешкен ахия болмаса да, сабий ахиянда чыпчыкыланы жырлагъанларын аузу бла энлик-лей, радиола эшиткен къобу таушуна, жырлары мурад-дай, алпын жорегин тархан къобугъа бурды. - Бир жолда анан базардан манга деп бир гиче къобу-чук алып келди да, башхална, мен да «Орайдан» макъамын чыгъаргъа кереше башкама, - деп халпар айтырды Руслан. - Акъыр-акъырны келинчи сокъгъанын къарп, бир затгъа юйрене башкама. Апыны класса окуу тургъан замандамы, къобу сокъгъаныны билип, биологиядан устазы Любовь Ахмедовна келсини алгъынгы сохасты, бу саясатда шил Шимал Кавказда эм онгилу къобулуладан бири Жашуланы (Чыпчыкы-

Бийикде учаргъа къынагъат берген кюч

ны Светланагъа этип тынгылап. Андан бир талай дёрс алып юйрешим.

Кытайла да болсун, эр киши къобуз сокъса, Къарачайда улуу отурмадыла. Аны алай нек болгъаны сейирди. Барыбыз да билгенден, биуте тау миллетдеде эм онгилу къобузчула бары да эр киши оюну эдиле. Бедди этеркидеде дел Руслан да эки-чокъ жылны къобузуну къюлдуна алмай тургъанды.

Къарачай илден бла литератардан устазым Башкиланы Жахар Хасановна бир юни менни класса чакырып: «Руслан, сени къобузгъанна бар эселе, кишини да къобузгъанга алма да, фахмулу чермерлигини ёсдюр», - деп, кел элдири. Андан сора жангъдан согулу башладым, - дейди мени бла ушунда Руслан.

КАТИ Улу ол заманда абдан классада окуй эди. Школну теспеу коллективни хореографы Къожакъланы Марат бла бирге ансамбль къуруп, районда, республикада бардырылган конкурсларда къарачайда да оны жергеле не боладыла, къарачаиландан да улуу бию оюну-испас табадыла. Аны бла бирге школда музикадан уста болмагъаны себепли дёрсден да ол окулун тургъанды.

Русланны эгечери Римманы бла Индираны бийик бимилери барды. Башка эки эгечи да - Альбина бла Эльмира - Къарачай-Черкес къарачай академия студенттериде, къарачай Минур да 3-чю курсда жетимшилик окуды.

Качиланы юйорде окуу бла магъанын тутханы себепли фахмулу жаш да, бийик билим алырга таукеп болуу, Къарачай-Черкес къырал университетни устазы Биджи-ланы Венераны айтыу бла университетни музика-педагогика факультетинде окур-гъа киргенди. Ол бусугаттады,

эм жетимшилик окулгъан студенттериден бириди. Руслан къобузу усту сокъгъан келди, Къарачай шахарны культура бөлномюна таматасы Алакъланы Мурат аны биттеу Россейге аты-айтылган «Чолпан» сабий теспеу ансамбльге чакырыгъан.

Р.ЫБЫЗ да билгенден, согъан жыл октябрьни 31-де Къарачай шахарны марсины оюну «Элбрус» атлы къарачай-малкъар форум эжи макъамлыны сокъгъан магънасында республика конкурсу бардырылган эди. Ол эришуде ол адам көрзюстен эдиле кеслерини чермерликлеини Жюри барында уста сокъгъан заманда да уста алай 1-чи жерин Качиланы Азретни жаны Русланга бергенди. Саугъасы уа ол минг сому эди.

Быллай жетимшилик улуу затды, бек жууалдыбы. Болсода фахмулу улулулу миллетни культурасын келю бла кыйгъаргъан жаш адамгъа бийикде учаргъа кынет береди. РУСЛАН макъам жаш улуула юрешуде да ал атламлары башлагъанды. Ата-бабаларыбыздан бер келген къарачай-малкъар магънасында драмат-жорекла эте турды бусугаттады. Музикадан усталга анылай тийишли баша берлик болура.

Хар адам кеси ишлеген, окулдан, жерге культурабызгъа, тин байлыгъабызгъа жаны аупул, кесини башына излегенча, быллай жашларыбызны, къызыларыбызны даражалы кеторселе, керселе, мен билгенден, хуерлик жетимшиликтеде бусугаттан эсе улуу болуук эдиле. Миллетни миллетлигени а, барыбыз да билгенден, аны ахшы, фахмулу адамлары чыгарыдыла, белгиле этедиле.

Муратларын улгучу, жетимшиликтер да улуу болсунла, Руслан!

БАТЧАЛАНЫ Али-Мурат, Къарачай-Черкес университетни къарачай эм нговай филология кафедрасын таматасы, профессор, Р.Ф.И Журналисттерини союзуну члени.

АХМАТЛАНЫ ЯКУБ

Фестиваль Дипломатла болгъандыла

Кел болмакъ Москвада «Акъ Европа» эти бла себей эм жаш тыво суратлау чыгармачылары фестивалы 5-чи халкъла аралы фестивалы - конкурсу этгенди.

Ара шахаргъа бу ишге къызырыкълардан эки минг адамгъа жуукъ келген эди. Ала дунияны 18 къарачай эм Россейни 80 регионуну келчилери эдиле. Байрамлы фестиваль-конкурсу ачан кезинде ала къытайшаны Москвадан эм биттеу Русуну Пензенни, Парвурни, Алексей И. РФ-ни Федеральни жыйынуу Федерация Советини Председатели Сергей Миронов, СССР-ни халкъ артисти Юсиф Кобзон алыгълашгъанды.

Алай бийик даражалы фестиваль-конкурсу Тынраууу искусстволарына сабий шолуну сохтарлары биринчи жерге келгенде да арагъа «Арабсок» деген сабий хореография образцовый ансамблини солисткалары Эзеланы Сабира бла Риммани Ибраимовна эдиле (устазлары Юсиф Ибраимовна, Ала «Классическая хореография» деген номинацияда көрзюстендиле хуерлерин, Римин уа «Халкъ хореография» деген номинациягъа да къызырыкъларды.

Номинациялары биринчисинде къызла, жореге бла къарачуулула белгелден вариациялыны көрзюшту. «Акъ Европа» дипломатлары болгъандыла. Римин Ибраимовна уа «Таула-дан тан жарийды» деген композициясы юнон («Халкъ хореография» деген номинацияда) 5-чи халкъла аралы конкурсула да аны биринчи жерге келди, кубук эм диплом бла саугалланганды. Аны сыйлы саугалда да бергенди. Халкъла аралы конкурсула да аны биринчи жетимши тийюди.

ТЕМИРЛАНЫ Анатолий.

МИЛЛЕТ ТУТУШУ

Гёжеф жашларыбызгъа билеклик этейик

Быйыл Пекинде августуну алында болуук Олимпиада оюнулагъа миллет тутушудан гёжефле барлы, келсунду дунияны, Европаны чымыр къорзосторна мадар чыкында. Кытайгъа бизден жашладны да чакырып бизден болуура. Не юнон дегенде, сени жашлары арасында дунияны, Европаны чымыр оюнулары, керти да кючлю тутушхан жашла бардыла.

Эм алгъа Акъбайланы Риматны, Юносуланы Русуланы, Шаугъаланы Куруланы, Чеченны Дипломатны, Токтаууланы Эльдарны, Чочулауны Магометни, дагында башхаланы атларын айтырга болуукдуз. Жаш тёлөуден Къазыш (Гогоулану) Руслан да кесин кючле гёжефча тартып тебирегенди.

Алгъаракъда уа КъЧР-ни командасы Шимал Кавказда алына кишини ийме-герчилик миллет тутушудан талай керге чейилерине Тукеланы Солтан, Махаметланы Али, Абдуллауны Умар, Гюрджюланы Сагит, Ахтаулану Сейт-Умар, дагында башхала атыбыз келсунду.

Уполномоченный

Автомашинала азыракъ урланадыла

Къабарты-Малкъарны жеринде быйыл жылы озгъан 3 айында автомашинала урлау ит кесек азыгъанды. Бытыр ол кезинде 85 алай адамгъа этилген эсе, быйыл ол сан 46-гъа тоушгенди. Ол жетимши миллионны участка уполномоченныйлерни къыйыларын эти белгиледи. Ала, криминал жетимши ичкерине къаргъандыла. Аны бла бирге ала автомашиналары болгъангъа кеслерини молклерин аманлыкъларына урлауучуларыны зарларындан къыска тоюуп, алына кюлга этедиле. Бек

Уполномоченный

Автомашинала азыракъ урланадыла

алгъа ала урчулукъ бла кореше болура деп ишлекл туудургъанын эсепте алгъа, урлагъан автомашиналарын тууарып, кесек-кесек этип, сатарга хазыргъан жерлени тохташдырылды. Ол мурат бла участка уполномоченный 2201 тунти иш бардыргъанды, хайыр-паналым тургъан 6189 гажар ичкерине къаргъандыла.

Аны бла бирге ала автомашиналары болгъангъа кеслерини молклерин аманлыкъларына урлауучуларыны зарларындан къыска тоюуп, алына кюлга этедиле. Бек

Хар спортчу жашларыбызгъа, миллет тутушуну кенг жаярга болушакълы тургъан адамларыбыз азыракъ члени.

Уполномоченный

Автомашинала азыракъ урланадыла

алгъа ала урчулукъ бла кореше болура деп ишлекл туудургъанын эсепте алгъа, урлагъан автомашиналарын тууарып, кесек-кесек этип, сатарга хазыргъан жерлени тохташдырылды. Ол мурат бла участка уполномоченный 2201 тунти иш бардыргъанды, хайыр-паналым тургъан 6189 гажар ичкерине къаргъандыла.

Аны бла бирге ала автомашиналары болгъангъа кеслерини молклерин аманлыкъларына урлауучуларыны зарларындан къыска тоюуп, алына кюлга этедиле. Бек

Уполномоченный

Автомашинала азыракъ урланадыла

алгъа ала урчулукъ бла кореше болура деп ишлекл туудургъанын эсепте алгъа, урлагъан автомашиналарын тууарып, кесек-кесек этип, сатарга хазыргъан жерлени тохташдырылды. Ол мурат бла участка уполномоченный 2201 тунти иш бардыргъанды, хайыр-паналым тургъан 6189 гажар ичкерине къаргъандыла.

Аны бла бирге ала автомашиналары болгъангъа кеслерини молклерин аманлыкъларына урлауучуларыны зарларындан къыска тоюуп, алына кюлга этедиле. Бек

Хар спортчу жашларыбызгъа, миллет тутушуну кенг жаярга болушакълы тургъан адамларыбыз азыракъ члени.

Уполномоченный

Автомашинала азыракъ урланадыла

алгъа ала урчулукъ бла кореше болура деп ишлекл туудургъанын эсепте алгъа, урлагъан автомашиналарын тууарып, кесек-кесек этип, сатарга хазыргъан жерлени тохташдырылды. Ол мурат бла участка уполномоченный 2201 тунти иш бардыргъанды, хайыр-паналым тургъан 6189 гажар ичкерине къаргъандыла.

Аны бла бирге ала автомашиналары болгъангъа кеслерини молклерин аманлыкъларына урлауучуларыны зарларындан къыска тоюуп, алына кюлга этедиле. Бек

УЧРЕДИТЕЛЬ: КЪАБАРТЫ-МАЛЪКАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

«ЗАМАН» газетини баш редактору АТТАЛАНЫ Жамал «КЪАРАЧАЙ» газетини баш редактору КАКУШЛАНЫ Хусей ТЕЛЕФОНЛА: Редактору приёмни: 42-63-01. Баш редактору орунбасарлары: 42-38-21, 42-76-22. Жууны секретарь: 42-66-83. Секретарь: 40-93-62. Корректор: 42-63-52. РЕДАКЦИЯНЫ БЕЛГЕЛЕРИ: Жамуат-политика жашууу бөлөмө: 42-67-68, 42-24-02. Экономиканы бөлөмө: 42-66-73. Култураны бөлөмө: 42-75-82. Социальны политиканы бөлөмө: 42-66-76, 42-77-58. Жаныгъа къыскасы бөлөмө: 42-76-39, 42-66-71. Писмоаланы, рекламаланы эм билдирүүнни бөлөмө: 42-37-94. Тилмачиланы бөлөмө: 47-31-28. Бухгалтерия: 42-36-87. Оператор: 47-26-28, 42-39-65.

Редакция авторла бла кызыгъа жоретимди. Кюл жамалгъа рененга этилгенди эм ала артка къытай риммаларыбыз. Газетде басылмагъан материалда айтылган оюмла редакцияны оюму бла кесимсизге болуукдула. Алай айткан хар эм юнон, Россей Федерацияны басманы юнонден Законун тиийишледиле, материалды авторлары кесери жууалды.

Газетини басмагъа КъМР-ни Култура эм информация коммуникация министрствосуну координатор службасы хазыр этгенди. Газет 1905 жылда Республиония аты республикалы полизграфкомбинат басылмагъанды. Нальчик шахар, Ленин аты проспекти, 33. Газетини ислерине ташпаруу ичкер КъМР-ни нота счыны федеральны Управленисы жууалды. Телефон: 42-06-51, 42-19-87. Газетини ролнашакълы эдиле юнон КъМР-ни «Роспечать» акционер обществосу жууалды. Телефон: 42-69-34.

Номерге графике кере 19 сагъатда кюл салындаы. 21.00 сагъатда кюл салындаы. ГАТЕТИН ИНОРНИН ЧЫГАРМАЛАРЫ Моккъланы Зукура - де журун редактору; жууалды секретарыны орунбасары - Кетечиланы Зулфия; Зезаланы Лыда (2-чи бет), Ахуну-Феруза (3-4-чю бет), Ахматланы Шахида (1-чи бет) - корректорла. Тиражы 3750 эки. Заказ №1406

РЕДАКЦИЯНЫ АДРЕСИ: 360000, Нальчик шахар, Ленин аты проспекти, 5